

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 118 VAN 13 FEBRUARI 2009 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN
VOOR MANNEN EN VROUWEN MET BETREKKING TOT HET VOORSTEL TOT
HERZIENING VAN DE RICHTLIJN 86/613/EEG BETREFFENDE DE TOEPASSING VAN
HET BEGINSEL VAN GELIJKE BEHANDELING VAN ZELFSTANDIG WERKZAME
MANNEN EN VROUWEN, DE LANDBOUWSECTOR DAARBIJ INBEGREPEN, EN TOT
BESCHERMING VAN HET MOEDERSCHAP, GOEDGEKEURD DOOR DE RAAD OP 12
JUNI 2009**

ADVIES NR. 118 VAN 13 FEBRUARI 2009 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN MET BETREKKING TOT HET VOORSTEL TOT HERZIENING VAN DE RICHTLIJN 86/613/EEG BETREFFENDE DE TOEPASSING VAN HET BEGINSSEL VAN GELIJKE BEHANDELING VAN ZELFSTANDIG WERKZAME MANNEN EN VROUWEN, DE LANDBOUWSECTOR DAARBIJ INBEGREPEN, EN TOT BESCHERMING VAN HET MOEDERSCHAP, GOEDGEKEURD DOOR DE RAAD OP 12 JUNI 2009

1. CONTEXT EN RECHTVAARDIGING VAN HET VOORSTEL

Hoewel de richtlijnen inzake “gelijke behandeling van mannen en vrouwen” in 2005 het voorwerp uitmaakten van een legislatieve herschikking, werd de richtlijn 86/613/EEG niet opgenomen in deze oefening. Hij bleef onaangeroerd sinds het laatste rapport over de tenuitvoerlegging ervan, dat evenwel concludeerde dat de “praktische resultaten niet bevredigend waren met betrekking tot de eerste doelstelling van de richtlijn, die globaal gericht was op een verbetering van het statuut van de meewerkende echtgenoot”.

Tot besluit van haar impactanalyse neigde de Europese Commissie naar een aanpassing van de richtlijn om de volgende doelstellingen te verwezenlijken:

- verbetering van de moederschapsbescherming;
- toekenning van verlof om zich om familieleden te bekommeren;
- erkenning van de bijdrage van meewerkende echtgenoten;
- toekenning van bevoegdheden aan nationale organen belast met gelijke kansen.

De Europese Commissie, die in haar wetgevend programma voor 2008 (toekomstig programma 2008, nr. 2008/EMPLO/021), een nieuwe behandeling van de richtlijn 86/613 had aangekondigd, heeft een voorstel van nieuwe richtlijn voorgesteld.

Het Raadgevend Comité voor gelijke kansen van mannen en vrouwen heeft in juni 2008 een advies uitgebracht over dit voorstel van richtlijn, dat de instemming kreeg van de Belgische delegatie.

Aangezien de Europese Raad het voorstel nog niet echt uitgediept heeft, legt de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen (hierna: de Raad) in naam van al zijn leden, op zijn beurt zijn advies voor aan de Belgische regering.

Opmerking: een van de moeilijkheden van het Europees recht inzake de gelijke behandeling van vrouwen en mannen is dat de richtlijnen elkaar overlappen of onduidelijk met elkaar verbonden zijn. Zo hebben de richtlijnen 79/7/EEG en 2006/54/EG eveneens betrekking op zelfstandigen.

2. ALGEMENE COMMENTAAR

De Raad staat positief tegenover het wetgevend initiatief van de Europese Commissie gericht op het verbeteren van het sociaal statuut van zelfstandigen en meewerkende echtgenoten en het opleggen van bepaalde verplichtingen aan de lidstaten van de Europese Unie om het principe van gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen te respecteren. Hij betreurt echter het gebrek aan overtuiging van de Europese Commissie wat betreft de sociale bescherming van meewerkende echtgenoten.

3. BESTUDERING VAN HET VOORSTEL VAN RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

Artikels 1 en 2.1 b

De eerste twee artikels van het voorstel vervolledigen en verduidelijken het toepassingsgebied van de richtlijn en het begrip van directe en indirecte discriminatie. Ze voorzien in het bijzonder de uitbreiding van de toepassing van het principe van gelijke behandeling naar de “in nationaal recht erkende” ‘levenspartners’ van zelfstandigen, wat niet zonder gevolg is voor het sociaal statuut van de zelfstandigen.

- Het zelfstandigenstatuut (K.B. nr. 38 van 27.7.1967) beoogt twee categorieën van verzekeringsplichtigen : de zelfstandigen en de helpers van de zelfstandigen. De meewerkende echtgenoten werden behandeld als een bijzonder geval van helpers.
- Het nieuwe statuut van de meewerkende echtgenoot staat open voor door een huwelijkscontract of een samenlevingscontract gebonden meewerkende echtgenoten, dit wil zeggen de “partner verbonden door een samenlevingsovereenkomst”. Aangezien de memorie van toelichting van het voorstel van richtlijn verduidelijkt dat het gaat om “personen erkend als levenspartners in het nationaal recht en die regelmatig deelnemen aan de werkzaamheden van het familiebedrijf“, mag men besluiten dat het sociaal statuut conform het voorstel is.
- De definitie van de meewerkende echtgenoot sluit de situatie van de meewerkende echtgenoot van een bedrijfsleider uit. Deze uitsluiting zou schade kunnen toebrengen aan het “Beginsel van de gelijke behandeling” zoals bepaald in artikel 3 van dezelfde richtlijn en meer in het bijzonder in §1 die gewijd is aan de afwezigheid van elke vorm van discriminatie gebaseerd op “[...] de samenstelling, de inrichting of de uitbreiding van een bedrijf of het beginnen of uitbreiden van elke andere vorm van zelfstandige activiteit.”

Artikels 2, 3 en 4

Aangezien de wet van 10 mei 2007 van toepassing is op vrouwelijke zelfstandigen, doet ze dienst als omzettingwet, ondanks de complicaties als gevolg van de terminologie (discriminatie/onderscheid: zie advies nr. 113 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen).

Wat betreft het invoeren of handhaven van positieve actie met het oog op het voorkomen of compenseren van gendergerelateerde nadelen, levert het artikel 16 van de wet van 10 mei 27 het wettelijk kader. Aanvullend hierbij meent de Raad dat er maatregelen zouden moeten worden genomen om de toegang tot krediet voor vrouwelijke ondernemers te begunstigen.

Artikel 5

België heeft geen specifieke maatregel genomen voor de omzetting van deze bepaling, die terug te vinden was in de richtlijn 86/613. De wet van 10 mei 2007 zou kunnen geacht worden dit te doen door zijn artikel 6, § 1, 8° aangaande “de toegang tot en de deelname aan, alsook elke andere uitoefening van een economische activiteit”.

Artikel 6

Het nieuwe artikel 6 beperkt zich tot het vragen aan de Lidstaten om, op vraag van de meewerkende echtgenoten, de wettelijke organisatie te voorzien van een sociale bescherming die gelijkaardig is aan die van de zelfstandigen. Volgens de Raad is de formulering van dit artikel het zwakke punt van het voorstel omdat ze veronderstelt dat de doelgroep in kwestie vraagt om een regeling te krijgen die gelijkwaardig is aan die van de zelfstandigen. Volstaat het dat een individu deze wens uitdrukt of moet de vraag gesteld worden door de vertegenwoordigers van de meewerkende echtgenoten? De Staten hebben zes jaar alvorens ze informatie moeten voorleggen die getuigt van de eventueel genomen maatregelen...

Deze kwestie van de sociale bescherming van de meewerkende echtgenoten wordt geregeld in het sociaal statuut dat, sinds 2003, de verplichte onderwerping heeft ingevoerd voor de meewerkende echtgenoten die daadwerkelijk, en uitsluitend, hun echtgenoot ten minste 90 dagen per jaar helpen. De rechtstreekse rechten van de meewerkende echtgenoten zijn voortaan identiek aan die van de zelfstandigen.

Ondanks het rapport over de toepassing van de richtlijn 86/613 van 1994 van de Commissie, waarin onderstreept wordt dat “de doelstelling van de erkenning van de door de meewerkende echtgenoot geleverde arbeid enkel zal bereikt worden door de eigen rechten in de sociale zekerheid”, blijft dit een niet-dwingende bepaling voor de Lidstaten in het voorstel van richtlijn. Bovendien benadrukt de memorie van toelichting dat “de lidstaten enkel verplicht zijn de keuze te bieden” aan meewerkende echtgenoten om zich aan te sluiten bij de nationale sociale zekerheidsregeling.

Geconfronteerd met deze zelfcensuur van de Europese Raad en het Europees Parlement zou de Belgische regering bij zijn Europese partners een pleidooi moeten houden voor de voordelen van de toekenning van eigen bijdragegebonden rechten, zowel voor de verzekeringsplichtigen als voor de financiering van de sociale zekerheid...

De Raad stelt concreet voor dat artikel 6 als volgt zou worden uitgedrukt:

§1. De lidstaten treffen de nodige maatregelen opdat de meewerkende echtgenoten, op hun vraag, zouden kunnen genieten van een zeker beschermingsniveau (...) gelijk aan dat van zelfstandigen, en onder dezelfde voorwaarden.

§2. Paragraaf 1 verhindert de lidstaten niet om een verplichte aansluiting bij de algemene sociale zekerheid van de zelfstandigen in te voeren.

Bovendien wenst de Raad over te gaan tot een herbestudering van de gevolgen van de verplichte onderwerping van de meewerkende echtgenoten aan het sociaal statuut om hun voordelen te verbeteren.

Artikel 7

In deze alinea wordt verwezen naar de Richtlijn 92/85 van de werkneemsters, wat ook de integratie van de wijziging vervat in het voorstel met betrekking tot deze richtlijn impliceert (zie advies nr. 117 van 14 november 2008 van het Bureau van de Raad, goedgekeurd door de Raad op 12 juni 2009).

1. Voor de vrouwelijke zelfstandigen wil dit zeggen dat ze van 18 weken kunnen genieten (waarvan 6 verplichte weken na de bevalling) in plaats van de 8 huidige weken! Indien de Staten het verlof moeten organiseren, moeten de vrouwelijke zelfstandigen echter vrij blijven dit te vragen.

De Raad pleit er voor om de verwijzing naar deze Richtlijn te schrappen. De Raad vindt het dan ook opportuun een eigen systeem op te zetten of te benadrukken dat het hier om een specifieke situatie gaat die niet zomaar te vergelijken valt met die van de werkneemsters. Het nieuwe Belgisch systeem van de moederschapsrust voor zelfstandigen voorziet in 3 verplichte en 5 vrijwillige weken, met bovendien de kans om deze 5 weken gespreid op te nemen. Dit is een flexibel en werkbaar systeem, beter dan een verplichte lange periode.

→ De Raad stelt bijgevolg voor om het huidige artikel 7 als volgt te wijzigen:
De lidstaten treffen de nodige maatregelen zodat zelfstandig werkzame vrouwen en meewerkende echtgenoten, op hun vraag, recht zouden kunnen hebben op moederschapsverlof van voldoende lange duur om rust voor de moeder en het onthaal van het kind mogelijk te maken. Dit verlof moet een verplicht deel bevatten, onmiddellijk voor en na de bevalling op te nemen, en een facultatief deel, met uitstel op te nemen zoals vastgelegd door de nationale wetgeving.

2. en 3. De kwestie van het “gepaste” niveau van de moederschapsuitkering wordt aan de Lidstaten overgelaten, evenwel met een minimumgrens die overeenkomt met de uitkering voor arbeidsongeschiktheid wegens ziekte. De financiering van de uitkering zou logischerwijs ten laste van het sociaal statuut van de zelfstandigen moeten zijn. Momenteel bedraagt de moederschapsuitkering € 368,36 per week. De hoogste ziekteuitkering is € 44,54 per dag (met gezinsonderhoudskosten).
4. Als alternatief voor de moederschapsuitkering of als aanvulling suggereert het voorstel van richtlijn de lidstaten tijdelijke vervangingsdiensten of bestaande sociale diensten (in de huidige richtlijn 86/613 engageren de Lidstaten zich om alternatieve methodes te onderzoeken).

Het lijkt dat “bevallingsdienstencheques” voor bevallen zelfstandigen kunnen beschouwd worden als een vervanging van de moederschapsuitkering.

Vooraf te actualiseren:

Sinds 2006 hebben vrouwen met een zelfstandigenstatuut recht op dienstencheques (105 cheques sinds 1 mei 07), mits bepaalde voorwaarden (K.B. van 17.1.2006). Het kind moet na 31/12/05 geboren zijn en bij de moeder wonen.

De moeder moet onderworpen zijn aan het zelfstandigenstatuut. Ze kan aangesloten zijn in hoofdberoep, bijberoep of als meewerkende echtgenote. De sociale bijdragen moeten volgens de regels betaald zijn. De thuishulp is beschikbaar vanaf het einde van het moederschapsverlof (na zes weken).

Om de cheques aan te vragen volstaat het om een brief of een e-mail te sturen naar zijn sociale verzekeringskas. De vraag moet ingediend worden tussen de zesde maand van de zwangerschap en het einde van de zesde week na de bevalling. Deze dienstencheques moeten niet vermeld worden in de aangifte van de personenbelasting.

Artikels 8 en 9

De verdediging van de rechten van personen die gediscrimineerd worden voortkomend uit het voorstel van richtlijn en de maatregelen inzake schade- of herstelvergoedingen wordt gewaarborgd door de wet van 10 mei 2007 die van toepassing is op de zelfstandigen.

Artikel 10

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen is hiervoor bevoegd (art. 4, al. 1, 6° van zijn oprichtingswet van 16.12.2002, die verwijst naar de wet van 10 mei 2007).

Artikel 11

Wat betreft het informeren van de doelgroep van het voorstel van richtlijn, zou België een nationale, dit wil zeggen homogene, informatiecampagne moeten voeren, via de informatiekkanalen van de representatieve organen van de zelfstandigen en de ondernemingen, maar ook met betrokkenheid van de organen belast met de gelijke kansen voor mannen en vrouwen.

Deze actieve promotie van de stappen voorwaarts van de richtlijn heeft alle belang, in het bijzonder wat betreft het moederschapsverlof.

Artikel 12

Het artikel 12 van het voorstel van richtlijn verbiedt een verlaging van de bescherming tegen discriminatie (stand-stillbepaling). Dit waarborgt het behoud van het sociaal statuut van de Belgische meewerkende echtgenoten. Het moet tegen elke prijs behouden blijven in de richtlijn.